

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Buitenlandse Zaken over de geannoteerde agenda voor de NAVO ministeriële van Ministers van Buitenlandse Zaken op 23 en 24 maart 2021 (Kamerstuk 2021Z04547) en het verslag van de bijeenkomst van NAVO-Ministers van Buitenlandse Zaken op 1 en 2 december 2020 (Kamerstuk 28 676, nr. 352).

De voorzitter van de commissie,  
Pia Dijkstra

De adjunct-griffier van de commissie,  
Konings

| Inhoudsopgave                                                | blz.     |
|--------------------------------------------------------------|----------|
| <b>I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties</b>            | <b>2</b> |
| Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie        | 2        |
| Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie        | 3        |
| Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie        | 4        |
| Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie | 4        |
| <b>II Antwoord / Reactie van de Minister</b>                 | <b>5</b> |
| <b>III Volledige agenda</b>                                  | <b>5</b> |

## **I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties**

### **Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie**

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de bijeenkomst van NAVO-Ministers van Buitenlandse Zaken op 23 en 24 maart 2021. Zij hebben hierover de volgende vragen en opmerkingen.

#### *China*

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het voorgenomen gesprek over China. Zij delen de door de Minister genoemde zorgen over de assertieve houding en de dreigingen vanuit China. Deze leden delen ook de mening dat het NAVO-bondgenootschap een geschikt forum is om analyses te delen en de informatiepositie te versterken. Kan de Minister toelichten hoe hij de samenwerking en informatie-uitwisseling met partners in de Indo-Pacific voor zich ziet? Op welke terreinen zal dit hoofdzakelijk plaatsvinden? Is de Minister het ermee eens dat hier vooral kansen liggen om met gelijkgezinde landen ervaringen uit te wisselen en samenwerking aan te gaan rond het tegengaan van hybride dreigingen, spionage, cyberveiligheid en het verminderen van strategische afhankelijkheden?

#### *Klimaatverandering*

De leden van de VVD-fractie vragen welke rol de Minister ziet voor de NAVO bij de verduurzaming en vergroening van defensie. Kan hij toelichten wat hiermee wordt bedoeld? Wat zijn de grootste dreigingen voor de operationele effectiviteit door klimaatverandering, en hoe kan hier in NAVO-verband aan gewerkt worden?

#### *Rusland*

De leden van de VVD-fractie delen de opvatting van de Minister dat de NAVO-reactie op de Russische assertiviteit gebalanceerd, proportioneel en defensief dient te zijn. Deze leden maken zich zorgen over het Russische voornemen om uit het *Open Skies*-Verdrag te treden. Deze leden hechten grote waarde aan dit verdrag. Hoe schat de Minister de toekomst van dit verdrag in?

#### *NAVO 2030*

De leden van de VVD-fractie hebben enkele vragen over het voorliggende NAVO 2030-paper. De secretaris-generaal stelt hierin een «substantiële uitbreiding van de gemeenschappelijke financiering» voor. Hoe kijkt de Minister hier tegenaan?

De leden van de VVD-fractie vragen ook hoe de Minister aankijkt tegen het voorstel om een initiatief te lanceren voor Defensie-innovatie. Hoe verhoudt zich dit tot het EU-fonds voor onderzoek naar en ontwikkeling van nieuwe wapensystemen?

De leden van de VVD-fractie vragen, ook in het kader van de motie Koopmans c.s. over het nemen van een initiatief tot beheersing van nieuwe wapens (Kamerstuk 33 694, nr. 43) of de Minister ook bij de NAVO het nut en de noodzaak van nieuwe afspraken over wapenbeheersing met betrekking tot robotica, drone-zwermen en andere nieuwe wapens zal bepleiten?

De leden van de VVD-fractie zoeken in het NAVO 2030-paper een nadere concrete visie op meer militaire samenwerking. Deelt de Minister de mening dat initiatieven van een groepje landen (zoals bij de Multi Role Tanker Transport) of gezamenlijke aankopen (zoals het AWACS-systeem en de Global Hawk-vliegtuigen) meer navolging verdienen om capaciteits-tekorten aan te pakken die te duur of complex zijn voor (de meeste) individuele lidstaten, zoals hypersonische wapens, satellietcapaciteit en vliegtuigen voor C4ISR (Command, Control, Communication & Computers, Intelligence, Surveillance en Reconnaissance)? Zo ja, kan de Minister hier aandacht voor vragen?

### **Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie**

De leden van de CDA-fractie danken de Minister voor het toezenden van de geannoteerde agenda voor de NAVO ministeriële van 23 en 24 maart 2021. Zij hebben nog enkele vragen en opmerkingen.

#### *Turkije*

De leden van de CDA-fractie hebben enkele vragen over het standpunt van de Minister over de situatie in Noord-Syrië. In het opiniestuk «The West should help Turkey End Syria's Civil War» vraagt president Erdogan het Westen steun te verlenen aan Turkije in Noord-Syrië.<sup>1</sup> Turkije zal deze vraag ongetwijfeld ook bij de aankomende NAVO-bijeenkomst op tafel leggen. De leden van de CDA-fractie zijn benieuwd naar het kabinets-standpunt inzake de Turkse illegale inval in Noord-Syrië. Bent u bereid de Turken te kennen te geven dat van Nederlandse steun aan de Turkse operaties in Noord-Syrië geen sprake kan zijn en hen op te roepen zich terug te trekken? En bent u tevens bereid Turkije op te roepen af te zien van verdere militaire operaties in Noord-Irak?

#### *China*

De leden van de CDA-fractie hebben enkele vragen over de plannen van het Verenigd Koninkrijk om een eskader naar de Zuid-Chinese Zee te sturen.<sup>2</sup> Behalve Britse schepen maken ook een Amerikaanse *destroyer* en het Nederlandse fregat Zr. Ms. Evertsen deel uit van het vlootverband. Het Nederlandse fregat zal echter niet door de Zuid-Chinese Zee varen. De leden van de CDA-fractie zijn benieuwd of de Chinese autoriteiten Nederland hebben gewaarschuwd niet naar deze zee te varen. Zo ja, wordt hier in NAVO-verband over gesproken? Klopt het dat dat de

<sup>1</sup> Bloomberg, 15 maart 2021, «The West Should Help Turkey End Syria's Civil War» (auteur: president Erdogan) (<https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2021-03-15/erdogan-the-west-should-help-turkey-end-syria-s-civil-war>).

<sup>2</sup> Marineschepen.nl, 2 januari 2021, «China waarschuwt Britten (en dus ook Nederland) voor reis door Zuid-Chinese Zee» (<https://marineschepen.nl/nieuws/China-waarschuwt-Britten-en-dus-ook-Nederland-voor-reis-door-Zuid-Chinese-Zee-020121.html>).

Amerikanen haar bondgenoten geregeld vraagt door deze internationale wateren te varen?

### **Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie**

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de NAVO ministeriële van 23 en 24 maart 2021. Deze leden hebben nog enkele vragen.

#### *NAVO Top*

De leden van de D66-fractie staan positief tegenover de NAVO Top die deze zomer zal plaatsvinden. Wat de aanbevelingen op de Top betreft spreekt de Minister over een sterkere politieke rol voor de NAVO. Kan de Minister dit toelichten, wat wordt hier procesmatig precies mee bedoeld? Betekent dit dat de Ministers vaker bijeenkomen voor besluitvorming? Wat wordt er bedoeld met het versterken van de rol van de secretaris-generaal? Krijgt dit ambt meer bevoegdheden?

#### *China*

De leden van de D66-fractie willen graag weten wat de strategische afhankelijkheden van de NAVO-lidstaten zijn jegens China. Zijn deze volledig in kaart gebracht? Heeft de NAVO een (economisch-strategisch) plan ontwikkeld om deze afhankelijkheden af te bouwen?

#### *Klimaatverandering*

De leden van de D66-fractie zijn gerustgesteld dat klimaatverandering ook mee wordt genomen in de beleidsvorming bij de NAVO. De leden zijn echter wel benieuwd in hoeverre er bij de NAVO ook gesproken wordt over het verkleinen van de eigen klimaatvoetafdruk. Wordt er binnen de NAVO gewerkt aan het verduurzamen en energie-efficiënt maken van zowel de organisatie zelf als de krijgsmachten van de lidstaten? Zo ja, zijn hier concrete doelstellingen aan gekoppeld? Zo nee, kan de Minister dit agenderen?

#### *Rusland*

De leden van de D66-fractie steunen de inzet van de Minister op Rusland om naast druk ook dialoog te voeren. Is het op dit moment duidelijk voor Rusland op welke manier de (economische) relaties weer verbeterd kunnen worden? Zo nee, ligt er een routekaart richting normalisering klaar, om perspectief aan de relatie te geven?

#### *Rol NAVO in de regio*

De leden van de D66-fractie vragen wat de Minister bedoelt met de aanvullende inzet in het Zuiden. Is de Nederlandse krijgsmacht om naast de tachtig militairen die klaar staan om in te springen in Afghanistan gevraagd nog andere inzet te leveren?

### **Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie**

De leden van de GroenLinks-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de NAVO ministeriële van 23 en 24 maart 2021 en hebben hierover de volgende vragen en opmerkingen.

## *Klimaatverandering*

De leden van de GroenLinks-fractie zijn zeer positief over de inzet om de gevolgen van de klimaatverandering mee te nemen in de strategie van de NAVO. Zij vragen zich af of de Minister meer toelichting kan geven over wat dit precies en concreet gaat betekenen. Wat betekent het bijvoorbeeld dat Nederland inzet op het meenemen van klimaatverandering bij analyses van de NAVO en in militaire planning en oefeningen? Op welke wijze kan de operationele capaciteit worden aangepast in het kader van klimaatverandering? Gaat de Minister daarbij ook de meerwaarde van initiatieven als het *Planetary Security Initiative* benadrukken?

## *Afghanistan*

De leden van de GroenLinks-fractie erkennen het enorme dilemma tussen de dreiging van de Taliban in het gebied en het eerdere voornemen zoveel mogelijk troepen terug te trekken. Deze leden vragen wanneer de review van het VS-Taliban akkoord wordt verwacht en wanneer er een eventuele bespreking met bondgenoten komt over de NAVO-aanwezigheid via *Resolute Support* in Afghanistan. Zij vragen voorts wat betreft Nederland een acceptabele vooruitgang is inzake het vredesproces.

## *Sahel*

De leden van de GroenLinks-fractie vragen zich af of de Minister kan verduidelijken of er wel of niet iets in de planning van de NAVO ligt om iets extra's te doen in de Sahel. Waar doelt de Minister precies op met het spelen van een «complementaire rol» van de NAVO in «aanvulling op of ter ondersteuning van reeds bestaande initiatieven, zoals de Internationale Coalitie voor de Sahel»?

## *Irak*

De leden van de GroenLinks-fractie hebben een vraag over de beoogde uitbreiding van de NAVO-missie in Irak. Zij vragen de Minister om een toelichting op aansluiting van uitbreiding van de NAVO-missie bij de inwerkingtreding van fase 4 van de anti-ISIS-coalitie en hoe de zorgvuldige coördinatie met andere internationale organisaties die in Irak werken aan stabilisatie en ondersteuning van de veiligheidssector precies vormgegeven gaat worden.

## **II Antwoord/ Reactie van de Minister**

### **III Volledige agenda**

**Geannoteerde agenda NAVO Ministeriële van 23 en 24 maart 2021.** Kamerstuk 2021Z04547 – Brief regering d.d. 12-3-2021, Minister van Buitenlandse Zaken S.A. Blok.

**Verslag van de bijeenkomst van NAVO-Ministers van Buitenlandse Zaken op 1 en 2 december 2020,** Kamerstuk 28 676, nr. 352 – Brief regering d.d. 5-1-2021, Minister van Buitenlandse Zaken S.A. Blok.